

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM**

PHAN DUY THÀNH

**NGHIÊN CỨU TRI THỨC BẢN ĐỊA VỀ KHAI
THÁC VÀ SỬ DỤNG TÀI NGUYÊN CÂY THUỐC
CỦA CÁC CỘNG ĐỒNG DÂN ĐỊA PHƯƠNG
TẠI XÃ KHÂU TINH, HUYỆN NA HANG,
TỈNH TUYÊN QUANG**

LUẬN VĂN THẠC SĨ LÂM NGHIỆP

Thái Nguyên – 2015

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM**

PHAN DUY THÀNH

**NGHIÊN CỨU TRI THỨC BẢN ĐỊA VỀ KHAI
THÁC VÀ SỬ DỤNG TÀI NGUYÊN CÂY THUỐC
CỦA CÁC CỘNG ĐỒNG DÂN ĐỊA PHƯƠNG
TẠI XÃ KHÂU TINH, HUYỆN NA HANG,
TỈNH TUYÊN QUANG**

**Ngành: Lâm học
Mã số: 60.62.02.01**

LUẬN VĂN THẠC SĨ LÂM NGHIỆP

Người hướng dẫn khoa học: TS. Đỗ Hoàng Chung

Thái Nguyên – 2015

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan luận văn này do chính tôi thực hiện dưới sự hướng dẫn khoa học của TS. Đỗ Hoàng Chung.

Các số liệu kết quả nghiên cứu trong luận văn của tôi hoàn toàn trung thực và chưa hề công bố hoặc sử dụng để bảo vệ học vị nào.

Nội dung luận văn có tham khảo và sử dụng các tài liệu, thông tin được đăng tải trên các tác phẩm, tạp chí, đã được chỉ rõ nguồn gốc.

Nếu sai tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm.

Thái Nguyên, 20 tháng 09 năm 2015

Người viết cam đoan

Phan Duy Thành

LỜI CẢM ƠN

Luận văn này được thực hiện theo chương trình đào tạo Cao học Lâm nghiệp của Trường Đại học Nông Lâm - Đại học Thái Nguyên (khóa 21, 2013 -2015).

Trong quá trình thực hiện và hoàn thành luận văn, tác giả đã nhận được sự quan tâm giúp đỡ của Phòng quản lý đào tạo sau đại học, Khoa Lâm nghiệp và các thầy cô giáo của Trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên.

Xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến TS. Đỗ Hoàng Chung, người hướng dẫn khoa học đã tận tình hướng dẫn, giúp đỡ tác giả trong quá trình thực hiện luận văn.

Tác giả xin trân trọng cảm ơn Ban giám hiệu nhà trường, Phòng quản lý đào tạo sau đại học, Khoa Lâm nghiệp cùng các thầy cô giáo trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên đã tạo điều kiện thuận lợi cho tác giả trong quá trình học tập, nghiên cứu và hoàn thành bản luận văn này.

Xin cảm ơn UBND xã Khâu Tinh - Na Hang - Tuyên Quang và Hạt Kiểm lâm rừng đặc dụng Na Hang đã tạo điều kiện giúp đỡ tác giả trong việc thu thập số liệu ngoại nghiệp để thực hiện luận văn này.

Xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, ngày tháng năm 2015

Tác giả

Phan Duy Thành

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU.....	1
1.1. Đặt vấn đề	1
1.2. Mục tiêu nghiên cứu của đề tài	2
1.3. Ý nghĩa của đề tài.....	3
1.3.1. Ý nghĩa trong học tập và nghiên cứu khoa học.....	3
1.3.2. Ý nghĩa trong thực tiễn	3
CHƯƠNG 1. TỔNG QUAN TÀI LIỆU	4
1.1. Tổng quan về tình hình nghiên cứu trong và ngoài nước	Error! Bookmark not defined.
defined.	
1.1.1. Tình hình nghiên cứu trên thế giới.....	Error! Bookmark not defined.
1.1.2. Tình hình nghiên cứu trong nước.....	Error! Bookmark not defined.
1.2. Tổng quan về khu vực nghiên cứu	16
1.2.1. Vị trí địa lý	16
1.2.2. Địa hình địa thế	16
1.2.3. Khí hậu- thủy văn.....	16
1.2.4. Địa chất , thổ nhưỡng.....	17
1.2.5. Tài nguyên rừng	17
1.2.6. Điều kiện dân sinh – kinh tế - xã hội	18
CHƯƠNG 2. ĐỐI TƯỢNG, NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU.....	19
2.1. Đối tượng và địa điểm nghiên cứu.....	19
2.2. Thời gian nghiên cứu:	19
2.3. Nội dung nghiên cứu	19
2.4. Phương pháp nghiên cứu.....	19
2.4.1. Kế thừa các tài liệu cơ bản	19
2.4.2. Phương pháp chuyên gia.....	20
2.4.3. Phương pháp thu thập số liệu.....	20
2.4.4. Phương pháp nghiên cứu thực vật học.....	22

2.4.5. Phương pháp nội nghiệp	22
CHƯƠNG 3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU	Error! Bookmark not defined.
3.1. Các loài thực vật được các cộng đồng dân địa phương tại xã Khâu Tinh khai thác và sử dụng làm thuốc	24
3.1.1 Danh mục các loài thực vật được cộng đồng dân địa phương xã Khâu Tinh khai thác và sử dụng làm thuốc.....	24
3.1.2. Tính đa dạng mức độ ngành của các loài cây sử dụng làm thuốc của các cộng đồng dân địa phương tại xã Khâu Tinh.....	29
3.1.3. Chỉ số đa dạng của các loài cây thuốc được cộng đồng dân địa phương khai thác và sử dụng tại xã Khâu Tinh.....	30
3.1.4. Đa dạng bậc họ của các taxon cây thuốc được cộng đồng dân địa phương khai thác và sử dụng tại xã Khâu Tinh.....	30
3.1.5. Đa dạng bậc chi của các taxon cây thuốc được cộng đồng dân địa phương khai thác và sử dụng tại xã Khâu Tinh	31
3.2. Đặc điểm hình thái của một số cây thuốc cần được ưu tiên bảo tồn và nhân rộng ở các cộng đồng dân tộc tại xã Khâu Tinh.....	31
3.3. Tri thức bản địa trong việc khai thác và sử dụng một số bài thuốc của các cộng đồng dân địa phương tại xã Khâu Tinh.....	37
3.3.1. Tri thức bản địa trong việc khai thác một số loài thực vật được sử dụng làm thuốc của các cộng đồng dân địa phương tại xã Khâu Tinh	37
3.3.2. Tri thức bản địa về sử dụng một số loài thực vật làm thuốc của các cộng đồng địa phương tại xã Khâu Tinh.....	39
3.3.3 Một số bài thuốc được các cộng đồng địa phương sử dụng tại xã Khâu Tinh	40
3.4. Các loài thực vật được cộng đồng các dân tộc tại xã Khâu Tinh khai thác và sử dụng làm thuốc quan trọng cần được ưu tiên bảo tồn và nhân rộng	49
3.5.1. Về khó khăn	52
3.5.2. Về thuận lợi.....	53
3.5.3. Một số giải pháp.....	54
KẾT LUẬN, TỒN TẠI VÀ KIẾN NGHỊ.....	56

1. Kết luận	56
2. Tồn tại	57
3. Kiến nghị	58

DANH MỤC CÁC TỪ, CỤM TỪ VIẾT TẮT

CHỮ VIẾT TẮT	Ý NGHĨA
CR	Cực kỳ nguy cấp
CREDEP	Trung tâm nghiên cứu và phát triển cây thuốc dân tộc cổ truyền
EN	Nguy cấp
NCCT	Người cung cấp tin
SĐVN	Sách đỏ Việt Nam
Sp	Chưa xác định rõ tên, họ theo khoa học
STT	Số thứ tự
UNESCO	Tổ chức Di sản văn hóa thế giới
USD	Đồng đô la Mỹ
VU	Sắp nguy cấp
WHO	Tổ chức Y tế thế giới
WWF	Tổ chức Quỹ thiên nhiên thế giới
PRA	Đánh giá nhanh nông thôn
RRA	Đánh giá nông thôn có sự tham gia

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 3.1: Danh mục các loài thực vật được cộng đồng dân địa phương khai thác và sử dụng.....	24
Bảng 3.2. Các taxon của các loài cây thuốc được cộng đồng dân địa phương khai thác và sử dụng tại xã Khâu Tinh.....	29
Bảng 3.3. Các chỉ số đa dạng của các taxon cây thuốc được cộng đồng dân địa phương khai thác và sử dụng tại xã Khâu Tinh	30
Bảng 3.4. Các họ đa dạng nhất của cây thuốc được cộng đồng dân địa phương khai thác và sử dụng tại xã Khâu Tinh.....	30
Bảng 3.5. Các chi đa dạng nhất của cây thuốc được cộng đồng dân địa phương khai thác và sử dụng tại xã Khâu Tinh.....	31
Bảng 3.6: Đặc điểm hình thái và sinh thái học của một số loài cây thuốc cần được ưu tiên bảo tồn và nhân rộng ở các cộng đồng dân tộc.....	Error! Bookmark not defined.
Bảng 3.7: Một số bài thuốc được các cộng đồng dân địa phương khai thác và sử dụng tại xã Khâu Tinh.....	41
Bảng 3.8: Các loài thực vật được các cộng đồng dân tộc khai thác và sử dụng làm thuốc quan trọng cần được ưu tiên bảo tồn và nhân rộng.....	Error! Bookmark not defined.

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 3.1: Biểu đồ các dạng sống của của các loài thực vật được sử dụng làm thuốc của các cộng đồng địa phương tại xã Khâu Tinh.....	37
Hình 3.2: Biểu đồ về bộ phận thu hái một số loài cây thuốc được các cộng đồng địa phương tại xã Khâu Tinh sử dụng.....	38
Hình 3.3: Tỷ lệ về cách sử dụng của các loài thực vật được các cộng đồng dân tộc sử dụng làm thuốc	39